

Mercé Estrela Tena

Entre silencis

PRÒLEG

Entre silencis és el setèim poemari publicat de la poeta Mercé Estrela, nascuda a Catarroja (València) en 1958 i vinculada a Massanassa des dels seus anys de joventut. Sis d'aquests títols comparteixen un denominador comú poc freqüent: han sigut guardonats amb un premi literari, reflex d'una trajectòria caracteritzada per l'excel·lència i el constant reconeixement de la crítica. En aquest cas, el guardó reeixit és el Premi València de Poesia en Valencià de la Institució Alfons el Magnànim 2026.

L'obra és una d'aquestes poques peces que no busquen omplir el món de paraules, sinó interioritzar-lo i fer-lo més respirable a través dels silencis. Un llibre que avança com ho fa la pròpia vida: serenament i a sobresalts, en llums i en ombres, en allò que es diu i en allò que conscientment se silencia. Un poemari que destaca per la discreció i riquesa lingüística, per la contenció en el respirar del text i per la manera inaborrable d'omplir el blanc de les pàgines.

Els blancs formen part de la pàgina i del discurs. L'autora ho sap i ho explota. Els silencis tipogràfics, els parèntesis, les enumeracions, els versos tallats, les paraules soltes, tot contribueix a crear un ritme pausat, una respiració que acompanya el lector i lectora. El llibre no es llig de pressa; es llig com s'escolta una música lenta, com s'observa una fotografia antiga, com s'acarona un objecte estimat: l'espai en blanc magnifica

el sentit dels mots, com els silencis la nota musical. Callar pot ser tan valuós com parlar.

Callar, mantindre'ns en silenci, observant el que ocorre al nostre voltant sense dir una sola paraula, pot ser tan valuós com parlar. El silenci es converteix d'aquesta manera en l'eix central del poemari, d'ací la dedicatòria que figura en les primeres pàgines:

*A tantes veus que han gosat trencar el silenci,
i a tantes altres que han sabut covar-lo.*

Silenci que cal entendre com a essència i no com a absència. Com a espai ple i no com a buit. Com a un univers de sentiments d'una intensitat que només amb un llenguatge poètic pot expressar-se. El silenci no és un lloc on no passa res, sinó un lloc on passa allò essencial. Allò que no es pot dir amb soroll, allò que només es pot dir amb la respiració continguda: fomentar el silenci imprescindible per al repòs de la ment.

No es tracta de tancar els ulls davant el món, no es tracta d'una fugida o d'ignorar el que succeeix més enllà de nosaltres mateixos, sinó d'un parèntesi per al repòs de la ment i per a poder retrobar-nos.

Aquest silenci, que sobrevola al llarg del llibre, ve reforçat per la pròpia estructura d'aquest. La poeta ha estructurat el llibre mitjançant un recorregut a través de les lletres de l'alfabet, de la "a" la "z", amb dos poemes per cada lletra. No és un joc formal, sinó una arquitectura simbòlica. Davant la dispersió emocional, davant el pes del dol, de la memòria, de la identitat, de la pandèmia, de la natura que es transforma, l'autora decideix ordenar el món amb l'única eina que té a l'abast: l'alfabet.

Cada lletra esdevé, així, un lloc d'acollida, un territori íntim on es disposa un fragment d'existència. Cada díptic configura un doble moviment de l'alé: un primer poema que presenta la ferida i un segon que la mira, la palpa, la interroga i la converteix en una nova forma de sentit. Així,

el llibre avança com avança un cor que batega: en dos temps. Servisca com a exemple el parell de poemes de la lletra b:

BESLLUMS (I)

Morir un poc, no més. Contemplar la irrealitat, / una estona de mort.

BESLLUMS (II)

Per Nadal, / es confitaven moniatos / i en féiem pastisssets. / Un món de dones dolç. / En morir l'àvia, / tremolor de dents. / La casa deserta. / Dolços de botiga.

Però no hi ha un únic silenci, sinó silencis. El silenci es desplega al llarg del llibre en múltiples formes: hi ha el silenci del dol, el silenci de la casa buida després de la mort de l'àvia, el silenci de la mare, el silenci del pare, el silenci del nebot tan estimat que "...séns va esmunyir / com un peix esquiú" (EL NEN (II)), el silenci de la natura que recupera el seu espai en la quietud de la pandèmia, el silenci de la nit, el silenci del desig, el silenci de la por, el silenci de la renúncia, el silenci de la llum. Cada poema és una finestra oberta a una manera diferent de respirar la vida.

Al primer poema, AGENDA, el dol es presenta com una cronologia devastadora: la mort de la mare, del pare, del gos, del nebot. El silenci és ací un espai de dolor i devastació, però també de tendresa disposada en la intimitat del pensament: Versos marins que acaronen, / com una brisa imprevisible. / Recitar-los amb ànsia i ofec, / com la primera aledada de llum.

A mesura que el llibre avança, el silenci es transforma. Ja no és només dolor per les pèrdues; és memòria. A BESLLUMS, a GUSPIRES, a DESEMBRE, el silenci és la natura, el cos transitori, la casa, la cuina, els objectes, els rituals familiars. És la manera com la vida es transmet de generació en generació. El silenci és, en aquest punt, un pont entre vides. És la mare morta, sí, però també la mare que continua viva en les mans de les filles.

Després, el silenci es fa social quan els versos aborden la pandèmia: les mascaretes, els carrers buits, la natura que torna a ocupar el seu lloc, els animals que travessen la ciutat, els vehicles que dormen. És un silenci imposat, però també revelador. Un silenci que denúncia, que mostra allò que el soroll del món havia ocultat: Dies i més dies de desconhort. / Mesos d'incertesa, malfiança i dol. / Mans presoneres dins guants./ Llengües brutes ocioses. (MASCARADA I).

I finalment, el silenci es fa universal. A ZENIT, el llibre mira cap amunt. Les estrelles, la llum lenta, la claror futura. El silenci ja no és dolor, ja no és memòria, ja no és denúncia. És una forma de transcendència. Una manera de dir que, malgrat tot, hi ha llum. Que el silenci no és el final, sinó un espai de renaixement: cloc els ulls / lluny / estels / enllaçats / lluen / llaminers / en la foscuria. (ZENIT II)

Aquesta progressió —del pensament al cos, del cos a la casa, de la casa al món, del món al cosmos— és l'eix central del poemari. Però hi ha un altre element que el cohesiona: les imatges recurrents. Les pedres cosides, els miralls, els budells, la lluna, la foscor, les mans, els animals, els objectes domèstics. Són motius que apareixen una vegada i una altra, com si el llibre estiguera teixit amb fils que es repeteixen i es transformen. Aquest teixit simbòlic converteix el poemari en una unitat orgànica, en un cos viu.

El llenguatge del llibre és lleuger, precís, sensorial i contundent. No hi ha artifici, no hi ha retòrica buida. Hi ha imatges que colpegen, que es queden a la memòria. Són versos que no busquen agradar, sinó revelar. Que no busquen embellir, sinó mostrar les sensacions que pot provocar-nos la vida.

Entre silencis és, en definitiva, un llibre que parla de la vida en totes les seues formes. De la vida que es perd, de la vida que es recorda, de la vida que es transforma, de la vida que es resisteix, de la vida que es renova. És un llibre que ens convida a escoltar allò que no solem escoltar: la quietud, la pausa, la respiració, la llum que entra per una escletxa, la veu que tremola, la paraula que no s'atreveix a eixir.

En definitiva, per a concloure, crec que estem davant un poemari el resultat poètic del qual és brillant. I ho és, al meu mode de veure, per tres raons fonamentals:

En primer lloc, per que és un poemari envaït per la temporalitat que, a l'estil Vicent Andrés Estellés, es mou entre les coordenades de l'esperança i la set d'infinitud. No és, per tant, un llibre que es caracteritzi per una forta nostàlgia cap al passat. El passat, això sí, és present; però és present no per a angoixar la poeta, sinó amb una combinació equilibrada de dolor, enyorança, gratitud i serenitat.

En segona instància, es tracta d'un conjunt de poemes vital, en el qual la poeta expressa la seua ànsia de permanència davant la fugacitat del temps. La poeta no vol sentir-se derrotada pel pas del temps, sinó tot el contrari: vol vèncer-lo, vol sotmetre el temps passat i derrotar-lo.

I en tercer lloc, perquè en aquest llibre hi ha un encert en la combinació tan difícil entre la privacitat de les emocions i sentiments de la poeta i una reflexió compartida amb les lectores i lectors. El llibre és, en aquest sentit, un bell exponent d'una indagació personal íntima posada davant els ulls de qui el llegirà.

Un llibre profundament sincer i personal que no fa concessions a l'expressió fàcil o retòrica. Un llibre que és l'expressió d'una forma de viure la pròpia vida.

Només em queda donar l'enhorabona a Mercé: pel premi aconseguit i, sobretot, per haver-nos regalat *Entre silencis*, un llibre fet de llum continguda, de paraules que escolten i d'un silenci que, paradoxalment, ens parla a tots.

Pascual Casañ Muñoz

*A tantes veus que han gosat trencar el silenci,
i a tantes altres que han sabut covar-lo.*

Gau

ÍNDEX

Silenci (I)..... 20

a 22

Agenda (I) 23

Agenda (II)..... 24

b 25

Besllums (I) 26

Besllums II) 27

c 28

Carnestoltes (I)..... 29

Carnestoltes (II) 30

d 31

Desembre (I)..... 32

Desembre (II) 33

e 34

El nen (I) 35

El nen (II) 36

f	37
Febre (I)	38
Febre (II).....	39
 g	40
Guspires (I)	41
Guspires (II).....	42
 h	43
Herència (I)	44
Herència (II).....	45
 i	46
Incertesa (I).....	47
Incertesa (II)	48
 j	49
Jardí (I).....	50
Jardí (II)	51
 l	52
La nit (I)	53
La nit (II).....	54
 m	55
Mascarada (I).....	56
Mascarada (II)	57

n	58
Natura (I)	59
Natura (II)	60
o	61
Ocultació (I)	62
Ocultació (II)	63
p	64
Pervivència (I)	65
Pervivència (II)	66
q	67
Quimeres (I)	68
Quimeres (II)	69
r	70
Renúncia (I)	71
Renúncia (II)	72
s	73
Silencis (I)	74
Silencis (II)	75
t	76
Temporal (I)	77
Temporal (II)	78

u	79
Urgència (I)	80
Urgència (II).....	81
 v	 82
Vagareig (I)	83
Vagareig (II).....	84
 x	 85
Xalar (I)	86
Xalar (II).....	87
 z	 88
Zenit (I).....	89
Zenit (II)	90
 Silenci (II)	 92

*La sintaxi del silenci
no té subjecte*

—

*L'objecte del silenci
és el subjecte amagat.*

—

En l'ocult del silenci hi és tot

DOLORS MIQUEL

Silenci (I)

Sons àcids d'impacte entre estreles.

Intensitat planificada de desamor.

Lent parpelleig de la vida.

Estima en descontrol.

Negació del dol.

Cites frustrades.

Introspecció.

*He sentit el cop sec que fa el silenci
en caure enmig el buit*

CÈLIA SÀNCHEZ-MÚSTICH

se m'amunteguen els silencis indesxifrables

CONSOL MARTÍNEZ BELLA

a

Com a cans fidels,
pidolaires d'atenció,

les paraules guaiten,
invictes.

La mà s'hi sotmet.

Agenda (I)

Març:

Saber que no tornarem a sentir la mirada
ni el tast ni el riure d'algunes pells.

Abril:

Després d'anunciar-ho tants anys,
la mama no despertarà.

Amb agraïment, per la tendror,
dormir el gosset, per sempre.

Maig:

Amb seda fina, abraçar
la mort del petit.

Acomiadar el pare i vestir-lo
de senyor, com tant li agradava.

Juny:

Versos marins que acaronen,
com una brisa imprevisible.

Recitar-los amb ànsia i ofec,
com la primera alenada de llum.

Agenda (II)

Trobar-me al bany, a pèl,
descalça i nua, sense depilar.

Retrobar-me a l'espill, absorta,
tota manyocs i zero maquillatge.

Rescatar la mirada,
l'eixutesa de mans.

Recuperar paraules
antigues a l'oïda.

Escoltar-me el quequeig
de la veu enfoscada.

I engolir l'amor cec
amb un glop brusc i eixut,

decidit i implacable,
delerosa de mi.

b

Riuada d'expressions
desbravades i sordes.

Inundació de sons

aspres,
esquerps,
cantelluts.

El silenci absent.
amorós

Besllums (I)

Morir un poc, no més. Contemplar la irrealitat,
una estona de mort.

La mort en desconstrucció, mesura d'escorrialles
sebrades al moll de l'os.

Només un poc de mort i, mentre mors, revifar,
deseixir-te'n de l'ensopiment.

Miralls nocturns destraven viures que fan marrada,
petitets morts.

Reminiscències de ser, besllums fràgils,
incandescents.

A cada cara de l'espill, acords i desavinences
per traspasar i per nàixer.

Entre soll d'enderrocs, generar existència
i lliurar-se de ple a la vida.

La sola possibilitat de sentir
pessics de glòria intransferibles,
bocins d'immortalitat.

Besllums II)

Per Nadal,

es confitaven moniatos
i en féiem pastisssets.

Un món de dones dolç.

En morir l'àvia,
tremolor de dents.

La casa deserta.

Dolços de botiga.

c

Desitjar

—a la velocitat del pensament—

el so agredolç del sexe.

(música sense notes)

Com (d)escriure el silenci?